

FILOZOFICKÉ ASPEKTY EDUKACE

Garant: doc. Štefan Chudý, Ph. D.

Zkoušející: doc. Štefan Chudý, Ph. D.

Požadavky ke zkoušce:

Vypracovat:

- dvě recenze vybraných děl¹ - dílo cizojazyčné, dílo české, nebo slovenské (poslat e-mailem 7 dní před termínem konání zkoušky),
- u zkoušky předložení seznamu prostudované odborné literatury.

Okruhy: filozofické, antropologické, historické, sociologické, psychologické, pedagogické

1. Edukace jako dialogický rozměr výchovy v období antiky (eklekticismus), mravní směřování křesťanství – evropské ideály, význam přirozené výchovy. Proměna názorů na cíle a obsah výchovy v kontextu společenského vývoje u vybraných pedagogů a filozofů (Démokritos, Sokratés, Platón, Aristotelés, Seneca, Aurelius, sv. Klement, sv. Origenes, sv. Basil, sv. Jeroným, sv. Ambrož).
2. Edukace jako pozdvižení důstojnosti člověka. Edukace jako nástroj aktivity, iniciativy a schopnosti rozvíjet společnost. (T. Morus, T. Campanella, F. Bacon, D. E. Rotterdamský, F. Rabelais, J. A. Komenský).
3. Filozofie jezuitské edukace. Filozofické a pedagogické názory období osvícenství. (J. Locke, J. J. Rousseau, C. A. Helvétius, D. Diderot, F. M. A. Voltaire, J. B. Basedow).
4. Pojetí člověka a jeho výchovy v pedagogických směrech 19. a 20. století. Naturalistické směry, dynamická pedagogika, hlubinné pedagogické směry, sociologické směry, pragmatická pedagogika, existencialistická pedagogika, náboženská pedagogika, experimentální pedagogika, pedagogika kultury a hodnot.
5. Edukace jako základ pedagogiky. Pedagogika jako samostatný vědný obor. Systém výchovného vyučování. Systém edukačních systémů (Herbart)
6. Fenomenologický přístup v pedagogice (Patočka, Palouš, Michálek, Fink), hermeneutická filozofie – hermeneutika jako metoda v pedagogice, existencialismus ve filozofii a v pedagogice (Rogers, confluent education, Gestaltpedagogik), personalismus – dialogická filozofie a pedagogika (Buber), pozitivismus a pedagogika (experimentální pedagogika), pragmatická filozofie a pedagogika (James, Dewey), marxismus.

Okruhy: filozofie výchovy, teorie výchovy, obecné pedagogiky, školní pedagogiky

7. Moc a dosah výchovy. Názory na vychovatelnost a vzdělavatelnost ve filozofických směrech od období renesance po současnost. Aplikace humanitních ideálů v životě školy.
8. Jedinec a společnost – vztahy mezi individuálním a sociálním ve výchově. Teorie lidského poznání. Názory na vývoj člověka. Výchova k lidské identitě. Podstata výchovy a jejího řízení v různých společnostech na základě utváření jejich kultury – komparativní přístup.
9. Identifikace společenských vlivů na edukační proces z různých úhlů pohledu (konsenzualistické, konfliktologické a interpretativní paradigmata).

¹ nutno předem konzultovat s Dr. Chudým

10. Cíle a obsah výchovy v kontextu společenského vývoje. Komparace pojetí (teorií, strategií, paradigmat, obsahu) výchovy v kontextu cíle a obsahu. Výchovný cíl s ohledem na smysl lidské existence. Edukace jako součást procesu budování životních cílů.
11. Tradicionalismus versus inovace. Výchovné prostředky v kontextu společenského vývoje s ohledem na středoevropskou a anglosaskou tradici a jejich možnosti a uplatnění v současnosti.
12. Dilemata současné výchovy: inkluze, moc, autorita a svoboda, kázeň a demokracie, rodové stereotypy atd. Analýza dilemat a jejich srovnání.
13. Etika sociálních důsledků jako teoretické východisko učitelské etiky (princip humánnosti, princip lidské důstojnosti, princip morálního práva, princip morální odpovědnosti, princip spravedlnosti, princip tolerance, princip povinnosti) s ohledem na historický a společenský kontext. Vlastenectví nebo globalismus?

Základní literatura:

- ALBERT, K. *Philosophie der Erziehung*. Sankt Augustin: Akademie Verlag, 1990.
- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál, 1998.
- BLAKE, N., SMEYERS, P., SMITH, R., STANDISH, P. (eds.). *The Blackwell Guide to the Philosophy of Education*. Oxford: Blackwell Publishing, 2003.
- BREZINKA, W. *Filozofické základy výchovy*. Praha: Zvon, 1996.
- BREZINKA, W. *Východiska k poznání výchovy*. Brno: L.Marek, 2001.
- CURREN, R. *A Companion to the Philosophy of Education*. Oxford: Wiley-Blackwell, 2003.
- GÁLIKOVÁ-TOLLNAJOVÁ, S. *Problém výchovy na prahu 21. století*. Bratislava: IRIS, 2007.
- CHAMBLISS, J. J. (ed.) *Philosophy of Education*. New York and London: Garland Publ., 1996.
- KAŠČÁK, O., PUPALA, B. *Výchova a vzdelávanie v základných diskurzoch*. Prešov: Rokus, 2009.
- KUDLÁČOVÁ, B. *Človek a výchova v dejinách európskeho myslenia*. Trnava: TU, 2007.
- PALOUŠ, R. *K filosofii výchovy: východiska fundamentální agogiky*. Praha: SPN, 1991.
- PALOUŠ, R. *Filosofická reflexe několika pojmů školské pedagogiky*. Praha: Karolinum, 2010.
- PATOČKA, J. *Filosofie výchovy*. Praha: PedF UK, 1997.
- PROKEŠOVÁ, M. *Filosofie výchovy*. Ostrava: PdF OU, 2004.
- PROKOP, J. *Škola a společnost v kritických teoriích druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2005.
- SVOBODOVÁ, Z., PALOUŠ, R. *Homo educandus: filosofické základy teorie výchovy*. Praha: Karolinum, 2011.
- ŠTVERÁK, V. *Obecná a srovnávací pedagogika*. Praha: Karolinum, 2007.
- TUBBS, N. *Philosophy's Higher Education*. New York: Kluwer Academic Publishers, 2005.

Další doporučená literatura:

- APPLE, M. W., BALL, S. J., GANDIN, L.A. (eds.). *The Routledge International Handbook of the Sociology of Education*. New York: Routledge, 2010.
- ILLICH, I. *Odškolnění společnosti*. Polemický spis. Praha: Slon, 2001.
- KATRŇÁK, T. *Odsouzení k manuální práci*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004.
- KELLER, J., TVRDÝ, L. *Vzdělanostní společnost. Chrám, výtah a pojišťovna*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008.
- KRAUS, B. *Sociální aspekty výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999.
- KUČEROVÁ, S. *Člověk – hodnoty – výchova*. Prešov: ManaCon, 1996.

- KUDLÁČOVÁ, B. *Fenomén výchovy (historicko-filozoficko-antropologický aspekt)*. Trnava: VEDA, 2006.
- LISSMANN, K. P. *Teorie nevzdělanosti. Omyly společnosti vědění*. Praha: Academia, 2008.
- MATĚJŮ, P., STRAKOVÁ, J., VESELÝ, A. (eds.). *Nerovnosti ve vzdělávání. Od měření k řešení*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010.
- PELCOVÁ, N. *Filozofická a pedagogická antropologie*, Praha: Karolinum, 2000.
- PELCOVÁ, N. *Vzorce lidství*. Praha: Portál, 2010.
- RAWLS, J. *Teorie spravedlnosti*. Praha : Victoria Publishing, 1995
- SINGULE, F. *Současné pedagogické směry* Praha: SPN, 1992.
- SKALKOVÁ, J. *Tradice hermeneutické pedagogiky a její vývoj v druhé polovině 20. století*. Praha: Pedagog. ústav ČSAV, 1992.
- SOKOL, J. *Filozofická antropologie*. Praha: Portál, 2002.
- ŠIMONÍK, O., HORKÁ, H., STŘELEČEK, S. (eds.) *Hodnoty a výchova*. Brno: MSD, 2007.
- VÁCLAVÍK, V. *Cesta ke svobodné škole*. Hradec Králové: Líp, 1997.
- WRIGHT G. H. *Humanizmus ako životný postoj*. Bratislava: Kaligram, 2001.

Časopisy:

Journal of Philosophy of Education; Journal of Moral of Education; Journal of Sociology of Education.
Race, Ethnicity and Education.